ගිණුම්කරණය

12 ශ්‍රේණිය

2.0 ව්‍යාපාරයක ගනුදෙනු හා සිද්ධීන් ගිණුම්කරණ සමීකරණය ඇසුරෙන් ඉදිරිපත් කිරීම

Start Your Learning Journey with e-thaksalawa

The National e-learning Portal for The General Education

නිපුණතා මට්ටම 2.1 - ව්‍යාපාරයක වත්කම්, වගකීම් හා හිමිකම්වල එකතුවට සමාන වන ආකාරය විග්‍රහ කරයි.

නිපුණතා මට්ටම 2.2 - ව්‍යාපාරයක ගනුදෙනු හා සිද්ධීන් මඟින් හිමිකම වෙනස් වන ආකාරය අනාවරණය කරයි.

ව්‍යාපාර ගනුදෙනු ගිණුම්කරණ සමීකරණය ඇසුරින් දැක්වීම

ව්‍යාපාර ඒකක සංකල්පය

ව්‍යාපාරයක ගිණුම් තැබීමේ දී ව්‍යාපාරය අයිතිකරුවන්ගෙන් හා අනෙකුත් පාර්ශවයන්ගෙන් වෙන්වූ ස්වාධීන ඒකකයක් ලෙස සැළකෙන බව මෙම සංකල්පයෙන් කියවේ. ගිණුම් තැබීම වනුයේ ව්‍යාපාරය වෙනුවෙන් මිස ව්‍යාපාරිකයා වෙනුවෙන් නොවේ. ඒ අනුව;

* ව්‍යාපාරිකයාගේ පෞද්ගලික දේපළ හෝ ගනුදෙනු ව්‍යාපාරයේ ගිණුම් පොත්වල සටහන් නොකළ යුතුය.

* ව්‍යාපාරය හා ව්‍යාපාරිකයා අතර සිදුවන ගනුදෙනු ව්‍යාපාරයේ දෘෂ්ඨිකෝණයෙන් බලා වාර්තා කළ යුතුය.

මූල්‍ය මිනුම් සංකල්පය

ගනුදෙනු අගය කිරීමේදී පොදු මිනුම මුදල් බවත් මුදලින් මැනිය හැකි ක්‍රියාකාරම් හෙවත් ගනුදෙනු හා සිද්ධීන් පමණක් ගිණුම් ගත කළ යුතු බවත් මෙම සංකල්පයෙන් කියවේ.

මුදලින් මැනිය නොහැකි සම්පත්, තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියට වැදගත් වුවත් ඒවා වාර්තා නොකෙරේ.

ගිණුම්කරණ සමීකරණය

ඕනෑම සමීකරණයක් මඟින් විචල්‍යයන් දෙකක් අතර සබඳතාව ප්‍රකාශයට පත් කෙරේ. ඒ අනුව සමීකරණයක් යනු විචල්‍යයන් දෙකක් අතර සබඳතාව දක්වන ප්‍රකාශයකි. මෙහි වම්පස හා දකුණුපස විචල්‍යයන් දෙකක් ඇති අතර එය සමාන ලකුණක් මඟින් සමාන කෙරේ.

උදා : $y = mx+c$

ගිණුම්කරණ සමීකරණයද සමීකරණයක් වන බැවින් එහිද විචල්‍යයන් දෙකක් සමාන ලකුණක් මඟින් සමාන කෙරේ. ගිණුම්කරණ සමීකරණයක් මඟින් දැක්වෙන්නේ ව්‍යාපාරයක සම්පත් හා ඒවා යෙදවූ පාර්ශ්වයන් අතර සබඳතාවයි.

ව්‍යාපාරයක ඇති සම්පත් = ඒවා අයිති කා හටද?

යම්කිසි අවස්ථාවකදී ව්‍යාපාරයට අවශ්‍ය සියළුම සම්පත් අයිතිකරුවා තනිව ම යොදා ඇති විට;

ව්‍යාපාරයේ ඇති සම්පත් = අයිතිකරුවාගේ අයිතිය
↓ ↓
වත්කම් = **හිමිකම්** වේ.

සම්පත් දායකත්වය : බස්නාහිර පළාත

සැකසුම : ඒ.එම්.එස්.යු ගුණවර්ධන මිය - ශාන්ත ඇන්ඩ්‍රූ මහා විද්‍යාලය - පුත්තලම

Copyright © www.e-thaksalawa.moe.gov.lk

උදා 1 : අයිතිකරු රු.300,000ක් යොදා ව්‍යාපාරය ඇරඹීම.

වත්කම්	=	හිමිකම්
+300,000 (මුදල්)	=	+300,000 (ප්‍රාග්ධනය)

එසේ වුවද ව්‍යාපාරයට අවශ්‍ය සියළු සම්පත් අයිතිකරුවාට තනිවම යෙදවිය නොහැක. එබඳු අවස්ථාවලදී බාහිර පාර්ශවයන්ගෙන් ණයට ගෙන ව්‍යාපාරයට සම්පත් යෙදවීමට සිදුවේ.

එවිට ව්‍යාපාරයේ ඇති සම්පත්වල අයිතිය;

ව්‍යාපාරයේ ඇති සම්පත්	=	අයිතිකරුගේ අයිතිය	+	බාහිර පාර්ශවයන්ගේ අයිතිය
↓		↓		↓
වත්කම්	**=**	**හිමිකම්**	**+**	**වගකීම්**

උදා 2 : මෙම ව්‍යාපාරයට රු.100,000ක යන්ත්‍රයක් ණයට ගැනීම. යුනිමෝ සමාගමෙන් ණයට ගැනීම.

	වත්කම්	=	හිමිකම්	+	වගකීම්
උදා 1 :	+300,000 (මුදල්)	=	+300,000 (ප්‍රාග්ධනය)		
උදා 2 :	+ 100,000 (යන්ත්‍රය)	=			+ 100,000 (වත්කම් ණය/ යුනිමෝ)
	400,000	=	300,000	+	100,000
	↓		↓		↓
	මුළු සම්පත්	=	අයිතිකරුගේ අයිතිය	+	බාහිර පාර්ශවයන්ගේ අයිතිය

ව්‍යාපාරයකට අයිතිකරු යොදා ඇති සම්පත් ප්‍රාග්ධනය වේ. (ඉහත 300,000).

ව්‍යාපාරය, අයිතිකරුවන් නොවන බාහිර පාර්ශවයන්ට ගෙවීමට ඇති බැදීම වගකීම් නම් වේ. (ඉහත 100,000).

අයිතිකරු හා බාහිර පාර්ශවයන්ගෙන් ලැබී ඇති මුළු සම්පත් වත්කම් වේ. (ඉහත 400,000)

සම්පත් දායකත්වය : බස්නාහිර පළාත
සැකසුම : ඒ.එම්.එස්.යු ගුණවර්ධන මිය - ශාන්ත ඇන්ඩ්‍රූ මහා විද්‍යාලය - පුත්තලම
Copyright © www.e-thaksalawa.moe.gov.lk

අභ්‍යාස අංක 1

- පහත සඳහන් ගනුදෙනු මූලික ගිණුම්කරණ සමීකරණය කෙරෙහි බලපාන ආකාරය විමසමු.

	ගනුදෙනුව	වත්කම් =	හිමිකම් +	වගකීම්
1.	අයිතිකරුවා රු.500,000ක මුදලක් ව්‍යාපාරයට යෙදවීම.	+ 500,000 (මුදල්)	+ 500,000 (ප්‍රාග්ධනය)	
2.	රු.100,000ක බැංකු ණයක් ගැනීම.	+ 100,000 (මුදල්)		+100,000 (බැංකු ණය)
3.	ගොඩනැගිලි කුලී රු.20,000ක් ගෙවීම.	- 20,000 (මුදල්)	- 20,000 (ගොඩනැගිලි කුලී)	
4.	රු.50,000ක් ගෙවා යන්ත්‍රයක් මිලට ගැනීම.	- 50,000 (මුදල්) + 50,000 (යන්ත්‍ර)		
5.	රු.65,000ක බඩු තොග ණයට ගැනීම.	+ 65,000 බඩු තොග		+ 65,000 (ණයහිමි)
6.	ණයට භාණ්ඩ විකුණුම් රු.15,000යි.	+ 15,000 ණයගැති	+ 15,000 විකුණුම්	
7.	අයිතිකරු රු.5,000ක් ගැනිලි සිදුකිරීම.	- 5,000 (මුදල්)	- 5,000 (ගැනිලි)	
8.	දඹුලු ලී බඩු සමාගමෙන් රු.40,000ක ලී බඩු ණයට ගැනීම.	+ 40,000 (ලී බඩු)		+ 40,000 (දඹුලු ලී බඩු)
9.	විවිධ ආදායම් රු.3,000ක් ලැබීම.	+ 3,000 (මුදල්)	+ 3,000 (විවිධ ආදායම්)	
10.	තමා සතු රු.100,000ක පරිගණකය ව්‍යාපාරයට යෙදවීම.	+ 100,000 (පරිගණක)	+ 100,000 (ප්‍රාග්ධනය)	
11.	ණයගැතියන්ගෙන් රු.10,000ක් ලැබීම.	+ 10,000 (මුදල්) - 10,000 (ණයගැති)		
12.	දඹුලු ලී බඩු සමාගමට රු.20,000ක් ගෙවීම.	- 20,000 (මුදල්)		-20,000 (දඹුලු ලී බඩු)
	එකතුව	**778,000**	**593,000**	**185,000**

ඉහත මූලික ගිණුම්කරණ සමීකරණයට, ආදායම් හා වියදම් ගලපා ගත් පසු (ආදායම් හිමිකමට එකතු වීම හා වියදම් හිමිකමෙන් අඩු වීම නිසා),

වත්කම් = හිමිකම් + ආදායම් - වියදම් + වගකීම්

වත්කම් - වියදම් = හිමිකම් + ආදායම් + වගකීම්

සම්පත් දායකත්වය : බස්නාහිර පළාත

සැකසුම : ඒ.එම්.එස්.යූ ගුණවර්ධන මිය - ශාන්ත ඇන්ඩ්‍රූ මහා විද්‍යාලය - පුත්තලම

Copyright © www.e-thaksalawa.moe.gov.lk

හිමිකම වැඩිවන අවස්ථා

- ආදායම් ලැබීම
  - ↓ ඉහත 6 හා 9 ගනුදෙනු
- ප්‍රාග්ධනය යෙදවීම
  - ↓ ඉහත 1 හා 10 ගනුදෙනු

හිමිකම අඩුවන අවස්ථා

- වියදම්
  - ↓ 3 වන ගනුදෙනුව
- ගැනිලි
  - ↓ 7 වන ගනුදෙනුව

- ඉහත ගනුදෙනු, **හිමිකම් + ආදායම් + වගකීම් = වත්කම් + වියදම්** යන සමීකරණයට යොදන්න
- අංක 3, 6, 9 ගනුදෙනු පමණක් හිමිකමෙන් පරිබාහිර ව වියදම් හා ආදායම් තීරුවලට අයත් වන අයුරු නිරීක්ෂණය කරන්න.

ආදායම්

ගිණුම් කාලපරිච්ඡේදයකදී ව්‍යාපාරයට මුදල් ගලා ඒම හෝ වත්කම් වැඩි කිරීමේ හෝ වගකීම් අඩුවීමේ ස්වභාවයෙන් අයිතිකරුගේ දායකත්වයෙන් තොරව හිමිකම ඉහළ නැංවීමට හේතු වන ආර්ථික ප්‍රතිලාභයන්ගේ ඉහළ යාම ආදායම් වේ.

වියදම්

ගිණුම් කාලපරිච්ඡේදයක් තුළදී ව්‍යාපාරයෙන් මුදල් පිටතට මුදල් ගලායාම් හෝ වත්කම්වල අගය අඩුවීම හෝ වගකීම් වැඩිවීමේ ස්වභාවයෙන් අයිතිකරුවන්ට කරන බෙදාහැරීමක් හැර හිමිකම අඩුවීමට හේතුවන ආර්ථික ප්‍රතිලාභයන්ගේ අඩුවීම වියදම් ලෙස හැඳින්වේ.

ගැනිලි

අයිතිකරු තම පෞද්ගලික ප්‍රයෝජනයට භාණ්ඩ හෝ මුදල් ව්‍යාපාරයෙන් ලබා ගැනීම ගැනිලි වේ.

Copyright © www.e-thaksalawa.moe.gov.lk

ලාභය

වියදම ඉක්මවා ඇති ආදායම ලාභය වේ. කාලපරිච්ඡේදයේ ආදායම හා වියදම අතර වෙනස (ලාභය හෝ අලාභය) මෙහෙයුම් ප්‍රතිඵලය ලෙස හඳුන්වයි.

ඉහත අභ්‍යාස අංක 1හි දක්වා ඇති ගනුදෙනු ගෙන පුළුල් ගිණුම්කරණ සමීකරණයේ දැක්වීම.

	මුදල් +	ජංගම නොවන වත්කම් +	ණයගැති +	තොගය =	හිමිකම් +	බැංකු ණය +	ණයහිමි
1.	+500,000				+500,000		
2.	+100,000					+100,000	
3.	-20,000				-20,000		
4.	-50,000	+50,000					
5.				+65,000			+65,000
6.			+15,000		+15,000		
7.	-5,000				-5,000		
8.		+40,000					+40,000
9.	+3,000				+3,000		
10.		+100,000			+100,000		
11.	+10,000		-10,000				
12.	-20,000						-20,000
	518,000	**190,000**	**5,000**	**+65,000**	**593,000**	**100,000**	**85,000**

ලාභ සමීකරණය ඇසුරෙන් ලාභය හෝ අලාභය ගණනය කිරීම

ලාභය/ අලාභය = (අවසන් ශුද්ධ වත්කම් - ආරම්භක ශුද්ධ වත්කම්) - අමතර ප්‍රාග්ධනය + ගැනිලි

- ඉහත අභ්‍යාසය ඇසුරෙන්,

අලාභය = (593,000 - 500,000) - 100,000 + 5,000)

= 2, 000

Copyright © www.e-thaksalawa.moe.gov.lk

පුනරීක්ෂණ:-

(I) (01) පහත සඳහන් ගනුදෙනු අතරින් ව්‍යාපාරයේ හිමිකමට බලපාන ගනුදෙනු පමණක් ඇතුළත් පිළිතුර
තෝරන්න.

- (i) අශාන් මුදලින් රු. 1 500 000 ක් යොදා ව්‍යාපාරයක් ඇරඹීම.
- (ii) අශාන්ට පිය උරුමයෙන් ලද රු.1000 000 ක් වටිනා ගොඩනැගිල්ලක් ව්‍යාපාරයේ කටයුතු සඳහා යෙදවීම.
- (iii) ව්‍යාපාරයේ කටයුතු සඳහා රු.800 000 කට මෝටර් රථයක් මිල දී ගැනීම.
- (iv) ව්‍යාපාරයේ ප්‍රයෝජනය පිණිස රු.100 000 ක උපකරණ කමල්ගෙන් ණයට ගැනීම.
- (v) නැවත විකිණීම සඳහා රු.40 000 ක බඩු තොග අත්පිට මුදලට ගැනීම.

(02) පහත සඳහන් ගනුදෙනු අතරින් හිමිකම හා වත්කම අඩුවීමට බලපාන ගනුදෙනුව තෝරන්න.

- (i) බැංකුවෙන් රු.200 000 ක ණයක් ගැනීම.
- (ii) රු.50 000 ක තොගයක් අත්පිට මුදලට ගැනීම.
- (iii) අයිතිකරුගේ භාණ්ඩ ගැනිලි රු.10 000 කි.
- (iv) බැංකුවෙන් ගත් ණය මුදලින් රු.30 000 ක් ගෙවීම.
- (v) රු. 40 000 ක භාණ්ඩ ණයට ගැනීම.

(03) පහත සඳහන් ප්‍රකාශ අතුරින් එකක් හැර අනෙක් ඒවා නිවැරදි වේ. වැරදි ප්‍රකාශය තෝරන්න.

- (i) අයිතිකරුවන් හැර වෙනත් පාර්ශ්වයන් බාහිර පාර්ශ්වය ව්‍යාපාර සම්පත් සඳහා දායක වී නොමැති විට ගිණුම්කරණ සමීකරණය වත්කම් = හිමිකම් වේ.
- (ii) ව්‍යාපාරයකට, එහි අයිතිකරුවන්ගෙන් හා ඔහුට අයත් වෙනත් ව්‍යාපාරවලිනුත්, වෙන් වූ ස්වාධීන පැවැත්මක් ඇත.
- (iii) මූල්‍ය මිනුම් සංකල්පයෙන් අදහස් වන්නේ මුදලින් අගය කළ හැකි සම්පත් පමණක් වාර්තාකරණ බවයි.
- (iv) ව්‍යාපාරයක වත්කම් වෙනස්වන විට හිමිකම් අඩුවීමක් හෝ වැඩිවීමක් සිදු වේ.
- (v) ව්‍යාපාරයක වගකීම් වෙනස්වීම, වත්කම්වලින් මෙන් ම හිමිකමේ බලපෑමෙනුත් සිදු වේ.

(04) පහත සඳහන් ප්‍රකාශ සත්‍ය නම් (√) ලකුණ ද අසත්‍ය නම් (X) ලකුණ ද යොදන්න.

- (i) ව්‍යාපාර ඒකක සංකල්පය ගිණුම් තැබීමේ දී අදාළ කර ගත යුතුයි. (.......)
- (ii) ව්‍යාපාරයක් මඟින් අයිතිකරුගේ පුද්ගලික වියදම් ගෙවිය යුතු ය. (.......)
- (iii) වත්කම් වෙනස් වන්නේ හිමිකමේ හෝ වගකීම්වල බලපෑමෙන් පමණි. (.......)
- (iv) අයිතිකරුට මූලික ව යොදවන ප්‍රාග්ධනයට අමතරව පසුව ප්‍රාග්ධනය යෙදිය නොහැකි ය. (.......)
- (v) අයිතිකරුවෙකුට ව්‍යාපාර කීපයක් ඇති විට එම සියල්ල ම එකම ව්‍යාපාරයක් ලෙස සළකා ගිණුම් තැබීම සුදුසු ය. (.......)

Copyright © www.e-thaksalawa.moe.gov.lk

(II) ජනිත්‍යා 2017 ජනවාරි 01 දින ව්‍යාපාරයක් ඇරඹීමට යෙදූ වත්කම් හා පළමු සතිය තුළ සිදු වූ ගනුදෙනුවල ද්විත්ව බලපෑම සමීකරණයක ස්වරූපයෙන් පහත දැක් වේ.

(රු. 000)

ගනුදෙනු		වත්කම්	=	හිමිකම්	+	වගකීම්
(i)	ඉඩම් ගොඩනැගිලි	+ 5 000				
	මෝටර් රථය	+ 2 000				
	මුදල්	+ 1 000	=	8 000	+	-
(ii)	මුදල්	- 500				
	බඩු තොග	+ 500	=		+	
(iii)	කාර්යාල උපකරණ	+ 300				
	මුදල්	- 300	=		+	
(iv)	මුදල්	+ 800	=			+ 800 බැංකු ණය
(v)	මුදල්	- 200	=	- 200 (හිමිකම)	+	

අවශ්‍ය වන්නේ :

1. ඉහත එක් එක් ගනුදෙනුව වටිනාකම් සහිත ව විස්තර කිරීම.
2. පළමු සතිය අවසානයේ මුළු වත්කම්, මුළු වගකීම් හා මුළු හිමිකම් එකතු කර දැක්වීම.

(III) තුෂාන්ගේ ව්‍යාපාරයේ 2017 ජනවාරි 01 දිනට ගිණුම් ශේෂ පහත දැක් වේ.

ඉඩම් හා ගොඩනැගිලි	රු. 4 000
බස්රථය	රු. 2 000
මුදල්	රු. 500
බැංකු ණය	රු. 1 500

ජනවාරි මාසයේ පළමු සතියේ ගනුදෙනු පහත දැක්වේ (000).

1. රු. 50 ක මුදල් ගෙවා භාණ්ඩ තොගයක් ගැනීම.
2. බැංකු ණයෙන් කොටසක් පියවීමට රු. 500 ක් දුන්නා.
3. රු. 250 ක බඩු තොගයක් චතුරගෙන් ණයට ගත්තා.
4. භාණ්ඩවල සන්නම වෙනස්වීම නිසා රු. 25 ක තොග චතුරට ආපසු යැවුවා.
5. තුෂාන් පුද්ගලික ප්‍රයෝජනයට ගත් මුදල රු.50.

සම්පත් දායකත්වය : බස්නාහිර පළාත

සැකසුම : ඒ.එම්.එස්.යු ගුණවර්ධන මිය - ශාන්ත ඇන්ඩ්‍රූ මහා විද්‍යාලය - පුත්තලම

Copyright © www.e-thaksalawa.moe.gov.lk

අවශ්‍ය වන්නේ :

1. වත්කම් = හිමිකම් + වගකීම් සමීකරණයේ ඉහත ගනුදෙනු වටිනාකම සමඟ දැක්වීම.
2. ගනුදෙනු අවසානයේ මුළු හිමිකම, වත්කම් හා මුළු වගකීම් ගණනය කර දැක්වීම.

(IV) රෂිනිගේ ව්‍යාපාරයේ 2017/01/01 දිනට පැවති වත්කම් හා වගකීම් පහත දැක්වේ. (සංඛ්‍යා 000 වලිනි)

ඉඩම් ගොඩනැගිලි රු. 5 000, මෝටර් රථ රු. 3 000, ස්ථාවර තැන්පතුව රු. 2 000
බඩු තොගය රු. 1 000, මුදල් ශේෂය රු. 1 500, බැංකු ණය රු. 2 000

2017 ජනවාරි මිසය තුළ සිදු වූ ගනුදෙනුවල සාරාංශය පහත දැක්වේ. (රු.000 වලිනි)

1. පිරිවැය 400 ක බඩු තොගය රු. 600 ක අත්පිට මුදලට විකිණීම.
2. සේවක වේතන ගෙවීමා රු. 100 යි.
3. රු. 500 ක බඩු තොග රසිකාගෙන් ණයට ගැනීම.
4. රු. 200 ක තොග රු. 300 ට ඉමාෂාට ණයට විකිණීම.
5. රෂිනි නිවසේ පැවති දානමය කටයුත්තට රු. 50 ක බඩු තොගයක් ව්‍යාපාරයෙන් රැගෙන යාම.
6. ජනවාරි මාසයට අදාළ ව ලැබුණ විදුලි බිල රු. 20.
7. බැංකු ණය සඳහා පොළී ගෙවීමා රු. 20 යි.

අවශ්‍ය වන්නේ :

1. වත්කම් = හිමිකම් + වගකීම් යන සමීකරණයට ඉහත ගනුදෙනු මඟින් සිදුවන බලපෑම +/- වශයෙන් (වටිනාකම සමඟ) ලිවීම.
2. වත්කම් = හිමිකම් + (ආදායම්-වියදම්) + වගකීම් සමීකරණයට ඉහත ගනුදෙනු මඟින් සිදු වන බලපෑම +/- වශයෙන් වටිනාකම සමඟ ලිවීම.
3. ඉහත දැක් වූ ආදායම් හා වියදම් ඇසුරෙන් 2017 ජනවාරි මාසයට අදාළ ව ලාභය/අලාභය ගණනය කිරීම.
4. ශුද්ධ වත්කම් ඇසුරෙන් 2017 ජනවාරි මාසයේ ලාභය අලාභය ගණනය කිරීම.

Copyright © www.e-thaksalawa.moe.gov.lk